

Център за изследване на демокрацията

ВЪЗМОЖНОСТИ
ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТЪР
НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА И
ЕЛЕКТРОНЕН РЕГИСТЪРЕН ЦЕНТЪР
В БЪЛГАРИЯ

Доклад
На Работната група по регистърната реформа към
Центъра за изследване на демокрацията

София, 2003

Център за изследване на демокрацията
ул. "Александър Жеков" 5, 1113 София
тел. (+ 359 2) 971 3000
факс (+ 359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

Работна група по регистърната реформа	4
Възможности за създаване на Централен регистър на юридическите лица и Електронен регистърен център в България – доклад на Работната група към Центъра за изследване на демокрацията	7
Приложение 1: Състояние на регистърната система в България	14
Приложение 2: Опит на страните с модерни регистърни системи и на останалите страни в преход	17
Приложение 3: Примерно устройство на Електронния регистърен център. Производство по вписване и удостоверяване	21
Приложение 4: Предложение за структура на Електронния регистърен център (ЕРЦ). Съставни и свързани регистри	23

РАБОТНА ГРУПА ПО РЕГИСТЪРНАТА РЕФОРМА

Доклад

Представеният доклад е подготвен от Работната група по регистърната реформа към Центъра за изследване на демокрацията през периода 2001 – 2003 г. Докладът отразява препоръките и предложенията, направени в хода на неговата подготовка от държавни институции, неправителствени организации, представители на бизнеса и български и чуждестранни експерти. Докладът и други публикации и материали по проблемите на регистърната реформа са достъпни на адрес <http://www.csd.bg/law/regform.htm>.

Състав на работната група

Работната група по регистърната реформа към Центъра за изследване на демокрацията включва изявени юристи, работещи в областта на търговското и гражданското право, сред които:

Д-р Силви Чернев, председател на Арбитражния съд при Българската търговско-промишлена палата;

Борислав Белазелков, съдия във Върховния касационен съд;

Стефан Кючуков, адвокат, Адвокатска кантора “Джингов, Гугински, Кючуков и Величков”

Георги Димитров, адвокат, Адвокатска кантора “О.Р.А.К.”

Д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията;

Димитър Марков, координатор на проекти в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията

Дейности на работната група

През периода 1995 – 1997 г. експертите на Центъра работят по подготовката на модерна правна рамка в областта на особените залози. В резултат беше подготвен **Законопроект за особените залози**, приет от Народното събрание през 1996 г. Въз основа на закона и с активното съдействието на експертите от работната група през 1997 г. беше

създаден и вече няколко години успешно функционира **Централният регистър на особените залози** към Министерството на правосъдието. Регистърът е първият централизиран електронен регистър в България.

В началото на 1999 г. Работната група към Центъра насочи усилията си към подготовката на предложение за законодателна уредба на използването на електронни документи и електронни подписи в България (http://www.csd.bg/law/current_1.htm). В резултат беше подготвен **Законопроект за електронния документ и електронния подпис**, приет от Народното събрание през пролетта на 2001 г. и в сила от 7 октомври 2001 г. След приемането на закона експертите на Центъра подпомогнаха работата на Държавната комисия по далекосъобщения (сега Комисия за регулиране на съобщенията) по изготвянето на **наредбите по приложението на закона**, приети от Министерския съвет в началото на 2002 г. Законът за електронния документ и електронния подпис е от съществено значение за провеждането на регистърната реформа, тъй като създава възможност както за съществуващия Централен регистър на особените залози, така и за другите електронни регистри, чието създаване предстои, да осъществяват дейността по вписване и предоставяне на информация изцяло по електронен път.

Предложение за цялостна реформа в системата за регистрация

През 2001 г. Работната група към Центъра за изследване на демокрацията започна работа по подготовката на предложение за цялостна реформа в системата за регистрация в България. В процеса на работа беше извършено проучване на чуждестранния опит в областта на изграждането и функционирането на модерни електронни системи за регистрация. За целите на проучването експерти от работната група посетиха Норвегия – една от държавите с най-модерните регистърни системи в Европа (http://www.csd.bg/law/norway_bg.htm). По време на посещението те се срещнаха с норвежки експерти в областта на създаването и работата на модерни електронни регистри и посетиха Норвежкия централен регистър в Брьоносунд. През септември 2002 г. по покана на Центъра за изследване на демокрацията норвежки експерти посетиха България и взеха участие в организираната от Центъра кръгла маса, посветена на въпросите на регистърната реформа в страната (http://www.csd.bg/law/sudreform_bg.htm).

Позиция на правителството

От самото начало на работата по подготовката на предложение за реформа в системата за регистрация Работната група работи в тясно сътрудничество с Министерството на правосъдието. Министърът на правосъдието взе участие в посещението на работната група в Норвегия, а представители на министерството участваха в кръглата маса, организирана от Центъра. В хода на работата министърът на правосъдието изрази своята подкрепата за осъществяване на предлаганата реформа.

Работната група на Центъра за изследване на демокрацията провежда консултации по основните аспекти на предлаганата реформа и с останалите заинтересовани държавни институции и ведомства. През декември 2002 г. въпросите на регистърната реформа бяха обсъдени на съвместна среща в Министерството на икономиката с участието на вицепремиера и министър на икономиката, министъра на финансите, главния секретар на Министерството на правосъдието и представители на съответните ведомства и на Центъра за изследване на демокрацията. Очаква се решение на правителството за започване на подготовката на нормативната база за предлаганата реформа и практическото осъществяване на нейните цели (целите и етапите на предлаганата реформа са подробно разгледани в приложения доклад).

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТЪР НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА И ЕЛЕКТРОНЕН РЕГИСТЪРЕН ЦЕНТЪР В БЪЛГАРИЯ

Доклад на Работната група по регистърната реформа към Центъра за изследване на демокрацията

Развитието на пазарна икономика и утвърждаването на демократична правова държава в Република България налагат реформиране на водените регистри на юридическите лица и имотните регистри с цел да се създаде сигурна и прозрачна среда за започване и извършване на стопанска дейност, за надлежно сключване и изпълнение на договорите. Това означава също така регистърната система да е в състояние да предоставя на публичния и частния сектори надеждна и навременна правно валидна информация за юридическите лица и недвижимите имоти.

Преминаването към **модерна централизирана електронна регистърна система** е в интерес не само на бизнеса и гражданското общество. Тя ще допринесе за стабилизиране на икономическия растеж като цяло, както и за ограничаване на сивата икономика и предотвратяване на икономическата престъпност. Наред с това, не са за пренебрегване и приходите от таксите за извършване на обществените услуги, каквито са регистрацията, вписването на промени и предоставянето на информация.

В условията на глобализация и постоянно разрастване на международната търговия, неимоверно нараства необходимостта от бърз, лесен и евтин достъп до информация, свързана с местни и чуждестранни икономически субекти. Във връзка с това реформата на системата за регистриране в България, като се използват достиженията на водещия опит в тази сфера, ще благоприятства пълноправното участие на страната в международния търговски оборот.

- **Състояние на регистърната система в България**

Съществуващите понастоящем регистри в Република България са преимуществено децентрализирани. Единствено изключение е създаденият през 1997 г. **Централен регистър на особените залози** към Министерство на правосъдието. Устройството и състоянието на другите официални регистри са коренно различни. Юридическите лица на частното право (без политическите партии) се регистрират в 28 отделни регистри към окръжните съдилища, разпръснати по цялата територия на страната, като регистрите се водят на хартиен носител. Подобно е и положението с имотните регистри. Те се водят от 112 районни съдилища на хартиен носител, макар че в отделни съдилища експериментално се въвеждат електронни информационни системи без правно значение. *(Приложение1)*

Бизнес-средите, нестопанските организации и гражданите, както и чуждестранните инвеститори като потребители оценяват съществуващата регистърна система като неефективна, ненадеждна и недостатъчно прозрачна, а нерядко – и като сфера, белязана от нерегламентиран натиск и корупционни практики. Същевременно съдебната регистрация натовазва излишно съда с дейност, която няма правораздавателен характер.

- **Опитът на модерните регистърни системи и на останалите страни в преход**

В редица страни с развита пазарна икономика и утвърдени демократични институции се е утвърдила практиката на **административно регистърно производство** с централни електронни/компютърни регистърни центрове. В повечето страни в преход, които не са предприели реформи, съществуват проблеми с водените регистри на юридическите лица, сходни с тези в България, например, Чехия. Практиката от последните години показва, че тези проблеми се преодоляват с възприемането на съвременните модели за регистрация, например, в повечето прибалтийски държави.

В САЩ, в почти всички европейски държави членки и кандидат-членки на ЕС са въведени или в момента се въвеждат системи за регистрация, които значително улесняват достъпа и разпространението

на информация. Общото между тях, което позволява постигането на тази цел, е наличието на единни и централизирани бази данни, които предоставят възможност за получаване на информация в различни форми, включително по електронен път и чрез Интернет. (Приложение 2).

Независимо от различията и особеностите в отделните страни като преобладаваща тенденция се очертава трайното ориентиране към:

- Установяване на **административни процедури на регистриране** чрез прехвърляне на правомощията по воденето на регистрите от съдилищата на други компетентни органи;
- **Централизиране на водените регистри** и преминаване към регистърни центрове, включващи множество съставни(инкорпорирани) и свързани регистри(водени отделно, но предоставящи събираната информация в централния регистър и ползващи неговата база данни);
- **Преобразуване на регистърните системи в електронни** с постепенно разширяване на възможностите за подаване и получаване на информация по електронен път.

• **Обща характеристика на предлаганата реформа в България**

Предложението за реформа на регистърната система в България е съобразено с българската правна действителност и потребностите на стопанския и обществен живот. То се основава на опита на модерните регистърни системи, почиващ на идеята за **трансформация на регистрационните процедури от съдебни в административни**. При тази трансформация правомощията по водене на регистрите следва да се прехвърлят от съдилищата на специално създадена публична институция в рамките на изпълнителната власт, а регистрите следва да се развиват като централни и електронни, за да се гарантира бърза, ефективна, надеждна и прозрачна процедура.

Предлаганата реформа в системата на регистрация по отношение на лицата може да протича паралелно с извършващата се вече реформа

по отношение на имотите (дейностите по изработване на кадастър и имотен регистър).

Въз основа на анализ на състоянието на водените в България регистри и сравнително проучване на международния опит в създаването и действието на модерни системи за регистрация се предлага в България да бъде създаден **Електронен регистърен център**. Неговото начало може да бъде поставено с изграждането на **Централен регистър на юридическите лица**, който да съдържа регистрационните данни за всички юридически лица на частното право, подлежащи на съдебна регистрация (без политическите партии и синдикалните организации), държавните предприятия и другите юридически лица на частното право, неподлежащи на съдебна регистрация и всички юридически лица на публичното право, в т.ч. и неправосубектните им поделения, които имат самостоятелност според критерия на чл. 18, ал. 2 ГПК. С осъществяването на този етап на реформата в един регистър ще се съсредоточи информацията за лицата и предоставените от тях обезпечения, като се избегне ненужното дублиране на информация между търговски регистър и регистър за обезпеченията, с произтичащия от това потенциал за грешки и несъответствия.

Електронният регистърен център може да обедини и съществуващия **Централен регистър на особените залози** при Министерство на правосъдието, изграждащия се **Централен имотен регистър**, водените регистри на неперсонифицираните образувания на частното право, които подлежат на регистрация по специални закони или разполагат със специална правоспособност. В този регистърен център в перспектива могат да се вписват и брачните договори, които ще бъдат уредени с новия Семейен кодекс.

Регистрите, обединени в **Електронния регистърен център**, постепенно могат да се свържат с ЕСГРАОН, с регистрите, водени от данъчната администрация и с други електронни регистри, което ще повиши значително сигурността на гражданския оборот, ще намали значително времето, необходимо за вписване и получаване на информация, ще намали значително разходите за издръжка на регистрите и би имало силен антикорупционен ефект.

Бъдещият **Централен регистър на юридическите лица**, а впоследствие и **Електронният регистърен център** може да бъде учреден към централно ведомство (Министерството на правосъдието, Министерство на икономиката и т.н.) като юридическо лице на бюджетна издръжка или на самоиздръжка със седалище София, което да се ръководи от директор, назначаван от съответния министър. (*Приложение 3*)

Центърът, а до неговото създаване – съответните централни регистри, могат да имат **местни регистърни бюра**, разкривани на различен принцип (областно или окръжно ниво, по седалищата на окръжните, съответно, районните съдилища и т.н.).

Изграждането на Централния регистър на юридическите лица и на Електронния регистърен център би могло да започне въз основа на няколко вече постигнати структурни дадености, които пряко или като модел могат да залегнат в основата му. Това са системата и процедурите, прилагани в Централния регистър на особените залози, ведно с изградените към него местни регистърни бюра, Законът за електронния документ и електронния подпис, продължаващата вече няколко години работа по изграждане на национален електронен кадастър, структурната и процедурна основа, създадена със Закона за кадастъра и имотния регистър.* Във връзка с това след приключване на изграждането на национален електронен кадастър и обединяването на този кадастър в единна национална база данни, Електронният регистърен център може да обхване и **Централния имотен регистър**. По този начин в един център ще се съсредоточи информацията за лицата и имуществата.

---

* На 1.01.2001 г. влезе в сила Законът за кадастъра и имотния регистър, а на 11.05.2001 г. с решение на Министерския съвет беше приета дългосрочна програма за дейността по създаване на кадастъра и имотния регистър. С финансовата подкрепа на Световната банка българското правителство осъществява 5-годишен проект "Кадастър и имотен регистър", който стартира на 3.10.2001 г. Отговорни институции за неговото осъществяване са Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Агенцията по кадастъра по отношение на кадастъра и Министерството на правосъдието по отношение на имотния регистър. В съответствие с дългосрочната програма на правителството до 2005 г. се предвижда да бъдат изработени кадастърът и имотният регистър на 29 съдебни района, които покриват 25% от застроената територия на страната, а в процедура на изработване да бъдат други 19 съдебни района, представляващи 31% от територията.

- **Организация и финансиране на провежданата реформа. Етапи и дейности**

Реформата в системата на регистрация по отношение на лицата обхваща поредица от действия по замяна на децентрализираната съдебната регистрация на хартиен носител с регистрацията в **Централен регистър на юридическите лица**, който да се води на електронен носител. Централният регистър на юридическите лица ще съдържа регистрационните данни за всички юридически лица на частното право и държавни предприятия (без политическите партии и синдикалните организации).

За България като възможни източници на финансиране на реформата биха могли да се използват средства от предприсъединителните фондове, както и от компании, специализирани в инвестиции за изгражданите на съвременни регистри и регистърни центрове срещу процент от приходите им в първите години след започване на дейността.

Необходимата законодателна рамка за осъществяване на реформата може да бъде подготвена от експертна група, в чиито основен състав да се включват експертите на Центъра за изследване на демокрацията, участвали в работните групи по подготовката на Закона за особените залози, Закона за електронния документ и електронния подпис, Закона за юридическите лица с нестопанска цел и концепцията за реформа в системата за регистрация.

За **първи етап** на предлаганата реформа се предлага **създаването на Централен регистър на юридическите лица**, за което е необходимо да бъдат подготвени и приети Закон за изменение и допълнение на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс, както и подзаконовата уредба за устройството и дейността на регистъра. Въз основа на приетата нормативна уредба могат да се създадат Централен регистър на юридическите лица с нестопанска цел въз основа на създадения вече при Министерството на правосъдието Централен регистър на юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност и Централен търговски регистър, включващ регистрационните данни за всички юридически лица търговци, които

впоследствие да се обединят в Централен регистър на юридическите лица.

Вторият етап на предлаганата реформа включва **създаването на Електронен регистърен център**. За целта е необходимо да бъде подготвен и приет Закон за Електронния регистърен център, както и необходимите подзаконови актове за Електронния регистърен център и за воденето на отделните съставни регистри.

Третият етап от регистърната реформа обхваща включването или свързването на други съществуващи и новосъздадени регистри (данъчните регистри, регистрите за МПС, имотния регистър и др.) към Електронния регистърен център. Нормативната база за този ще бъдат отделни разпоредби от Закона за електронния регистърен център.

Приложение 1

СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИСТЪРНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРИЯ

Съществуващите понастоящем регистри в България, в т.ч на юридическите лица са преимуществено децентрализирани и се водят на хартиен носител. Изключение представлява само Централният регистър на особените залози към Министерство на правосъдието, който бе въведен през 1997 г. като централен електронен регистър за вписване на обезпечения върху активи, различни от недвижими вещи, кораби и самолети.*

Устройството и състоянието на другите официални регистри, които са в много по-голяма степен структуроопределящи за икономиката, са коренно различни. Юридическите лица на частното право (търговци и нестопански организации, без политическите партии) се регистрират в 28 отделни регистри към окръжните съдилища, разпръснати по цялата територия на страната. Макар от нормативната уредба ясно да следва разграничението между съдебната дейност в рамките на охранителното производство по вписване, и административната дейност по водене на регистрите, практически регистърът е приравнен на фирменото дело, съдържащо доказателствата и съдебните актове, с които се постановява вписване: всички справки и удостоверявания се извършват въз основа на фирменото дело, а, когато то изцяло липсва или отделни документи от съдържанието му не са налице, вписвания, справки и удостоверения практически не се извършват. На практика извършването на най-обикновена справка относно начина на представяване на юридическото лице с оглед сключване на договор, може да означава пътуване на стотици километри, подаване на писмена молба, изчакване на срок от

---

* Макар още да не е възможно дистанционно вписване или издаване на справки от Централния регистър на особените залози, реалността в него е, че вписването бива извършено в рамките на не повече от час от момента, в който заявителят прекрачи прага на регистърното бюро. Пълна справка за тежестите по партида на определено лице се извършва в аналогични срокове. С помощта на местните регистърни бюра, съществуващи в седалищата на седем окръжни съдилища, вписването и издаването на удостоверение от Централния регистър изглеждат практически еднакво в София и, да речем, Варна. С влизането в сила на Закона за електронния документ и електронния подпис (на 7 октомври 2001 г.) става възможно, на базата на Интернет, Централният регистър на особените залози да започне да извършва вписвания въз основа на електронни заявления, както и да издава удостоверения в електронен формат. По този начин сроковете биха се съкратили, а местоположението на заявителя би загубило значение изцяло. Предимствата на този начин на регистриране и достъп до регистъра от гледна точка на бързина, сигурност и ниски разходи са очевидни.

една седмица за извършване на справка, срок за нейното получаване, и, накрая, вероятност справка изобщо да не се е извършила или да е извършена непрецизно. С натрупването на все повече информация тя става все по-недостъпна и оперирането с нея – все по-бавно и дори невъзможно. Очевидно този резултат е неприемлив в днешните динамични условия на стопанска дейност. Стопанската реалност е, че всякакви договори, независимо от материалния интерес, масово се сключват въз основа на съдържащата се в регистъра информация за правното състояние на юридическите лица, която датира от преди седмици или месеци, което означава, че лицата нямат възможност да се ползват от сигурността, която регистрите са призвани да създават, както и че, обратното, поемат риска да станат жертва на фикцията за знание относно вписаните или несъществуване на невписаните обстоятелства, които те практически не са в състояние да проверяват.

Подобно е и положението с имотните регистри. Те се водят от 112 районни съдилища на хартиен носител, макар че в отделни съдилища експериментално се въвеждат електронни информационни системи без правно значение. Огромен проблем за правната сигурност е, че публични регистри за държавните имоти, общинските имоти, както и за голям брой имоти с исторически държавен или общински произход, внесени в имуществото на юридически лица на частното право, не съществуват. Често явление е за един и същ имот едновременно да съществуват всички надлежни доказателства относно собствеността, които се опровергават от съществуващ акт за държавна/общинска собственост, проверка относно чието съществуване практически не е могло да бъде извършена.

Съгласно действащите Закон за кадастъра и имотния регистър, Граждански процесуален кодекс и Правилник за вписванията се изгражда централен кадастър с имотен регистър (включващ данни от кадастъра) на хартиен носител и в електронен вид, а 112 служби по вписванията към районните съдилища извършват вписвания и регистрация на актове (с предмет – права върху имоти) на хартиен носител.

С решение № 326 от 11.05.2001 г. на Министерския съвет е приета Дългосрочна програма за дейността по създаването на кадастъра и имотния регистър, в изпълнение на което е създадена междуведомствена група за координация и контрол на дейностите по програмата. Работата по програмата е в напреднала фаза, предстои до

края на годината експертната група да подготви проект за Закон за изменение и допълнение на Закона за кадастъра и имотния регистър. Предвижда се кадастърът да бъде електронен, като се съхранява и в графичен вид, а имотният регистър да бъде изцяло електронен и да се води от Агенция по кадастъра към министерството на регионалното развитие и благоустройството и Агенция по имотната регистрация към министерството на правосъдието. Централизирането на имотния регистър и воденето му в електронна форма създава възможност за съгласуване на действията по изграждането на електронните регистри на юридическите лица и съществуващия централен регистър на особените залози и свързването му с тях, а в последствие и обединяването им в Електронен регистърен център.

Приложение 2

ОПИТ НА СТРАНИТЕ С МОДЕРНИ РЕГИСТЪРНИ СИСТЕМИ И НА ОСТАНАЛИТЕ СТРАНИ В ПРЕХОД

Модерните регистърни системи са централизирани, водят се на електронен носител и дават възможност за вписвания и справки по телекомуникационен път в реално време. Те позволяват на заинтересованите лица да довеждат до знанието на трети лица нововъзникнали обстоятелства чрез вписването им, а третите лица могат да проверяват реалното състояние на регистъра практически едновременно с извършването на сделките.

- **Администриране на регистрите**

В едни случаи администрирането на регистъра се извършва от специално създадена публична институция – юридическо лице на бюджетна издръжка, както в **Австрия** (Федерален компютърен център към Федералното министерство на финансите) **Естония** (Регистърен Център към Министерството на правосъдието), **Латвия** (Регистър на търговските дружества), като таксите, събирани за извършваните услуги, постъпват в бюджета. По-разпространена е практиката регистрите да се администрират от публична институция (държавна агенция) в рамките на изпълнителната власт, търговско дружество или друго юридическо лице с или без държавно участие, които се самоиздържат чрез събирането на такси, както в **Дания** (Датската агенция за търговията и дружествата към Министерството на търговията и промишлеността), **Финландия** (Национален съвет по патенти и регистрация), **Испания** (Централен търговски регистър), **Швеция** (Службата за патенти и регистрация), **Великобритания** и др. Вторият вариант се среща по-често и е доказателство, че създаването и поддържането на централен регистър освен удобство за потребителите може да бъде и успешна стопанска дейност, включително и в случаите, когато администриращият орган е в структурите на изпълнителната власт.

Норвегия е държавата с една от най-модерните системи за регистрация в Европа. Регистърният център в Брьоносунд е държавна агенция, която е създадена първоначално към Министерството на правосъдието, а преди около година и половина преминава към Министерството на търговията и промишлеността. Създаденият

Централен координиращ регистър на юридическите лица обединява информацията за юридическите лица от различни официални регистри – на търговските дружества, на залозите върху движимо имущество, на брачните споразумения, на дълговите споразумения, на отчетите на търговските дружества, на несъстоятелността и т.н. Всяко лице, регистрирано в Централния координиращ регистър на юридическите лица, получава организационен номер, който постепенно замества всички останали номера, под които то е регистрирано в други регистри. За търговските дружества организационният номер съвпада с номера на дружеството от Регистъра на търговските дружества (9 цифри). Обединяването на такова количество информация дава възможност за предоставяне на потребителите на извънредно широк кръг услуги – освен стандартизирани справки и копия от документи, може да се получава информация, класифицирана по зададен от потребителя критерий, както и статистически данни, обработени за специални цели или посочени конкретни нужди. По този начин се гарантира максимално широк публичен достъп до максимално широк кръг информация, като значително се подобрява икономическата и правната сигурност и се свеждат до минимум възможностите за злоупотреби.

- **Регистрация и предоставяне на свързани с регистрацията услуги**

Регистрацията на търговските дружества и другите юридически лица, подлежащи на регистрация, се извършва директно в съответния централен регистър (**Дания, Малта, Литва, Швеция, Северна Ирландия, Норвегия**), в търговски регистри на местно ниво (**Испания**) или в местни подразделения на централния регистър (**Белгия, Румъния**), които обикновено съхраняват информацията на хартиен носител и задължително изпращат копие от нея в централната електронна база данни, където тя бива обработена и въведена. В много случаи именно от този момент обстоятелствата се смятат за вписани по смисъла на търговските закони. В по-редки случаи регистрацията се извършва от първоинстанционните съдилища (**Австрия**).

Всички централизиращи регистри освен приемането на документи за регистрация и въвеждането на информацията в единна електронна база данни извършват и комплекс от услуги, които максимално улесняват потребителите в бързото и ефективно намиране и получаване на полезна информация. Информацията е публична и общодостъпна. Тя

може да бъде предоставяна в различни форми в зависимост от предпочитанията на потребителя – стандартни справки и извлечения от регистрите (на хартиен или магнитен носител), писма, копия от документи (обикновено ако се иска заверен препис, се заплаща такса; в повечето страни потребителите имат достъп и до оригиналните документи), по електронен път.

- **Такси**

Заплащането на **такси** за различните видове услуги е уреден по различен начин. В **Австрия** се заплащат такси, които покриват само направените разходи, а в **Естония** за част от услугите не се заплаща такса. В повечето страни обаче, особено там, където регистърът не е на бюджетна издръжка, а се самоиздържа, се заплащат такси, диференцирани според вида на информационната услуга. Например, в **Дания** информация и копия от годишните отчети на регистрираните дружества се предоставя срещу заплащане от самостоятелно дружество на собствена издръжка към агенцията, която играе ролята на централна регистърна институция. Предоставянето на информацията се извършва онлайн чрез специална информационна система. Подобна система, за чието ползване се изисква абонамент, действа и във **Финландия**, където обаче информацията от търговския регистър се предоставя онлайн и от два други доставчика. В **Белгия** съществува възможност за периодично предоставяне на информация за група от няколко дружества и за справки съобразно определени от самите потребители критерии. Най-често обаче цялата регистрирана информация се предоставя свободно срещу заплащане (**Великобритания, Швеция, Словения, Латвия, Румъния, Испания и др.**). Държавните органи често са освободени от заплащане на такси. Обикновено информацията е достъпна и в Интернет.

- **Европейски търговски регистър**

Съществуването и работата на централизиран регистърни институции безспорно е от огромно значение за ефективното осъществяване на търговски сделки. При постоянното разрастване на международната търговия много предприятия, особено малки и средни, срещат затруднения в намирането на информация за чуждестранните си партньори. Поради тази причина беше създаден **Европейски търговски регистър (ЕТР)**, в който понастоящем участват дванайсет европейски

държави. Той свързва националните регистърни институции в участващите държави и всеки път, когато се търси информация, данните се получават директно от официалния регистър на съответната държава. Този лесен трансграничен достъп до важна информация е от ключово значение в осъществяването на търговската дейност. Изграждането в България на Електронен регистърен център и евентуалното му последващо включване в европейската система от търговски регистри би предоставило на страната широки възможности за по-пълноценно и ефективно участие в европейския търговски оборот.

Приложение 3

ПРИМЕРНО УСТРОЙСТВО НА ЕЛЕКТРОННИЯ РЕГИСТЪРЕН ЦЕНТЪР ПРОИЗВОДСТВО ПО ВПИСВАНЕ И УДОСТОВЕРЯВАНЕ

Електронният регистърен център може да се учреди към централно ведомство (Министерството на правосъдието, Министерството на икономиката, Министерството на финансите и т.н.) като юридическо лице на бюджетна издръжка или на самоиздръжка със седалище София. Центърът ще се ръководи от директор, който се назначава от съответния министър. Министърът ще издаде правилник за устройството и дейността на Електронния регистърен център, който може да включи и правилниците за воденето на отделните съставни регистри. Центърът, а до неговото създаване – Централният регистър на юридическите лица, ще имат регистърни бюра в седалищата на окръжните съдилища. Длъжностните лица в регистъра и Центъра ще имат положението на държавни служители в администрацията.

Регистрите, включени в Електронния регистърен център, ще са публични и всеки ще може да иска справка или издаване на удостоверение за наличието на вписано обстоятелство. За вписването в регистър, за даването на справки и за издаването на удостоверения ще се събира държавна такса в размер, определен с тарифа, одобрена от Министерския съвет.

Вписването и издаването на удостоверения ще се извършва по искане на заинтересованото лице от длъжностните лица по регистрацията. Към искането за вписване ще се прилагат доказателствата за наличието на обстоятелствата, чието вписване се иска, съответно актовете, които подлежат на вписване и доказателства за внесена държавна такса.

Вписването ще може да бъде отказано, само на изрично изброени в закона основания. Тези основания ще са различни за отделните производства по вписване в различните съставни регистри в зависимост от това, дали се вписват актове или обстоятелства и какъв ще е обхватът на проверката, която законът възлага да бъде извършена при вписванията в различните съставни регистри. Така вписвания в регистъра на особените залози може да бъде отказано, само ако

искането няма необходимото съдържание или не е внесена определената държавна такса; а вписването в регистъра на организациите с нестопанска цел – ако не са налице или не е поискано вписването на всички необходими обстоятелства или някое от обстоятелствата, чието вписване се иска, не се установява от представените документи, както и ако не е внесена определената държавна такса.

Отказът да бъде извършено вписването ще подлежи на обжалване по административен ред пред министъра на правосъдието. Отказът на министъра ще подлежи на обжалване по реда на Закона за Върховния административен съд.

Преминаването към Централен регистър на юридическите лица и Електронен регистърен център би повишило ефективността на системата за регистрация и би стеснило полето за корупционни практики за извършване на определени действия и получаване на информация.

Приложение 4

**ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СТРУКТУРА НА ЕЛЕКТРОННИЯ РЕГИСТЪРЕН
ЦЕНТЪР (ЕРЦ)**

СЪСТАВНИ И СВЪРЗАНИ РЕГИСТРИ

